

SECTION: DEVELOPMENT TRENDS OF THE DIGITAL ECONOMY

**CONTROLUL FISCAL DIGITAL: O METODĂ DE STIMULARE A
NIVELULUI DE CONFORMARE VOLUNTARĂ A CONTRIBUABILILOR
DIGITAL TAX CONTROL: A METHOD OF STIMULATING THE LEVEL
OF VOLUNTARY COMPLIANCE OF TAXPAYERS**

CZU: 004.78:336.225(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/csc2025.20>

BULGAC CORINA

PhD of Economic Sciences, associate professor,
Academy of Economic Studies of Moldova
bulgac.corina@ase.md

ORCID ID: 0009-0001-4309-7469

MIRON CRINA

Master's Student, Public Finance and Taxation Program, ASEM
miron.crina@ase.md

Abstract. The digitalization of tax processes represents a global trend aimed at enhancing revenue collection efficiency, reducing tax evasion, and increasing transparency in economic activities. In the Republic of Moldova, the State Tax Service (SFS) has implemented several initiatives for the digitalization of tax control, facilitating taxpayers' access to electronic services and optimizing the tax compliance process.

Digital tax control has emerged as an objective necessity in the context of global economic and technological transformations, also aiming to adapt inspection methods to new economic realities. The digitalization of financial transactions and economic activities has led to substantial changes in tax control mechanisms, requiring the use of modern tools for data collection, analysis, and verification.

Keywords: Fiscal digitalization, digital tax control, tax compliance, administrative efficiency, tax transparency.

JEL Classification: H20, H26, H83, H32, K34

INTRODUCERE

În vederea satisfacerii scopului de creștere a transparenței dintre contribuabili și administrația fiscală, implementarea controlului fiscal digital poate deveni drept unul dintre cele mai mari obiective urmărite de către autoritatea fiscală din Republica Moldova. Întrucât autoritățile fiscale urmăresc încontinuu gradele de risc ale contribuabililor elaborând ulterior un plan de controale fiscale anuale, trimestriale sau lunare, digitalizarea acestui proces poate permite vizualizarea în timp real a acestor riscuri de către fiecare administrator sau persoană cu funcție de răspundere a unei entități, ceea ce va putea permite minimizarea de sine stătător a riscurilor și evitarea unui ulterior control fiscal, care se poate solda cu recalculări majore a impozitelor și taxelor. Controlul fiscal digital urmărește, în principal, două scopuri: pe de o parte obținerea gradului înalt de conformare voluntară a contribuabililor, ceea ce ar putea duce la creșterea încasărilor din impozite și taxe la buget, iar pe de altă parte oferă posibilitatea evitării efectuării unui eventual control fiscal total la întreprinderi.

CONȚINUT DE BAZĂ

1. Controlul fiscal

În scopul desfășurării unei bune activități de întreprinzător, la 24.04.1997, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 1163-XIII, privind Codul fiscal, care stabilește principiile generale ale impozitării în Republica Moldova, dar totodată Codul fiscal conține prevederi în partea ce se referă la verificarea modului în care contribuabilul respectă legislația fiscală într-un anumit interval de timp, denumit în continuare control fiscal.

Controlul fiscal poate fi efectuat în mai multe moduri, după cum urmează:

- 1) verificare faptică; 2) verificare documentară; 3) verificare totală; 4) verificare parțială;
- 5) verificare tematică; 6) verificare operativă; 7) verificare prin contrapunere.

Toate aceste tipuri de efectuare a controalelor fiscale pot stabili abateri de la legislația fiscală națională și în consecință pot duce atragerea la răspundere penală, contravențională și/sau civilă.

2. Digitalizarea controlului fiscal

În contextul în care unul dintre obiectivele strategice urmărite de autoritatea fiscală este obținerea gradului înalt de conformare voluntară a contribuabililor, oferind servicii calitative, soluții optime și competente ce corespund ultimelor realizări din domeniul tehnologiilor informaționale, introducerea controlului fiscal digital devine o necesitate.

Digitalizarea controlului fiscal nu doar îmbunătățește eficiența administrării fiscale, dar contribuie și la creșterea conformării benevole a contribuabililor. Prin implementarea unor soluții digitale avansate, contribuabilii au acces mai facil la informații, iar procesele fiscale devin mai transparente și mai ușor de gestionat.

Unul dintre principalii factori care au condus la implementarea controlului fiscal digital este digitalizarea economiei și creșterea ponderii tranzacțiilor realizate în format electronic. Utilizarea pe scară largă a facturilor electronice, plăților digitale și comerțului online a determinat necesitatea adaptării metodelor de inspecție fiscală la mediul digital. În același timp, dezvoltarea economiei digitale, inclusiv fenomenul gig economy, a condus la apariția unor noi forme de activități economice, pentru care metodele tradiționale de control au devenit ineficiente.

Un alt element determinant este reprezentat de progresele tehnologice în domeniul colectării și analizei datelor fiscale. Implementarea unor soluții avansate, precum Big Data, Inteligența Artificială (AI) și blockchain, a permis o monitorizare mai eficientă a fluxurilor financiare și o identificare rapidă a riscurilor fiscale. Utilizarea acestor tehnologii contribuie la creșterea gradului de transparență fiscală și la automatizarea unor procese esențiale pentru administrațiile fiscale.

Totodată, necesitatea eficientizării administrațiilor fiscale a impus digitalizarea controalelor, permițând realizarea unor verificări mai rapide și mai precise, cu un consum redus de resurse. Controlul fiscal digital facilitează analiza automată a raportărilor fiscale și permite identificarea rapidă a discrepanțelor, fără a fi necesară o inspecție la fața locului. Astfel, se creează premisele pentru un sistem fiscal mai predictibil și mai bine structurat, în care contribuabilii beneficiază de o interacțiune digitalizată cu autoritățile fiscale.

Dintre tipurile de control, enumerate anterior, ce se aplică pe moment conform prevederilor Titlului V a Codului Fiscal al RM, controalele care pot fi executate și atribuite cu ajutorul și prin mecanisme digitale sunt: verificarea documentară, verificarea tematică, verificarea prin contrapunere și, parțial, verificarea totală și verificarea parțială, în funcție de natura documentelor analizate.

Astfel **verificarea documentară** se bazează pe analiza documentelor contabile și fiscale furnizate de contribuabil în format electronic (facturi electronice, declarații fiscale online, registre contabile digitale etc.). Aceasta se încadrează perfect în conceptul de control fiscal digital, deoarece implică utilizarea tehnologiilor digitale pentru colectarea, verificarea și analizarea datelor.

La rândul său și **verificarea tematică** se poate realiza prin instrumente digitale dacă este orientată către aspecte specifice ale activității contribuabilului, cum ar fi conformitatea declarațiilor electronice cu registrele digitale sau respectarea regimului TVA prin raportarea online.

Verificarea prin contrapunere, implică compararea și corelarea datelor din surse electronice diferite, cum ar fi: informațiile din sistemele de evidență contabilă ale contribuabilului cu cele raportate către autoritățile fiscale, facturile electronice raportate prin sistemele naționale (e.g., e-Factura) cu datele partenerilor comerciali, datele bancare (extrase electronice) cu evidențele fiscale.

În ceea ce ține de **verificarea totală și parțială**, acestea pot include elemente digitale în măsura în care se analizează date din sistemele contabile și financiare electronice, însă pot necesita și controale fizice, ceea ce limitează aplicabilitatea lor exclusiv digitală.

Celelalte tipuri de control (**verificarea faptică, operativă**) necesită prezență la fața locului, cu constatări directe asupra activității economice.

Implementarea soluțiilor digitale pentru creșterea conformării fiscale în Republica Moldova a început în mod semnificativ în anul 2008, odată cu lansarea Serviciului Guvernamental de Plăți Electronice (MPay) și a primelor sisteme informatice fiscale. Ulterior, au fost introduse diverse platforme pentru digitalizarea proceselor fiscale, printre care: „Cabinetul personal electronic al contribuabilului” – platformă online pentru gestionarea obligațiilor fiscale, e-Factura – sistem de facturare electronică, e-Invoice – soluție digitală pentru raportarea tranzacțiilor comerciale. Aceste inițiative au condus la o creștere a transparenței fiscale, dar și la provocări legate de adoptarea lor de către contribuabili, SIA MEV – asigură recepționarea informației despre tranzacțiile efectuate prin intermediul echipamentelor de casă și de control, de monitorizare a vânzărilor și analiză a riscurilor.

Controlul fiscal digitalizat presupune utilizarea tehnologiilor moderne pentru a monitoriza și verifica respectarea obligațiilor fiscale ale contribuabililor urmărind următoarele obiective:

- monitorizarea și evaluarea conformării fiscale în timp real;
- reducerea riscurilor de fraudă și evaziune fiscală;
- reducerea erorilor și a neconformităților prin contrapunerea automatizată a datelor declarate de către contribuabil în dările de seamă cu datele înregistrate prin SIA MEV;
- interacțiune mai transparentă cu autoritățile fiscale, prin reducerea interacțiunii dintre contribuabil și inspecții în vederea creșterii încrederii contribuabililor în autoritatea fiscală;

În vederea îndeplinirii acestor scopuri este necesar de a înțelege că totuși principalul obiectiv este stimularea nivelului de conformare benevolă a contribuabililor și nu sancționarea acestora.

3. Evaluarea riscurilor de neconformare fiscală și legătura dintre reducerea acestuia în raport cu apariția și aplicarea controlului fiscal digital

La baza planificării controalelor fiscale stă procesul de management al riscurilor de neconformare fiscală, definit ca un proces sistematic, în care SFS decide asupra instrumentelor de tratament, bazate pe cunoașterea comportamentului fiecărui contribuabil în parte, ce ar putea fi utilizate pentru a stimula în mod eficient respectarea legislației în vigoare și pentru a preveni evaziunea și fraudă fiscală.

În baza analizei criteriilor de risc de neconformare, în perioada anilor 2020-2024, au fost aprobate spre executare controale fiscale, conform Figurii 1:

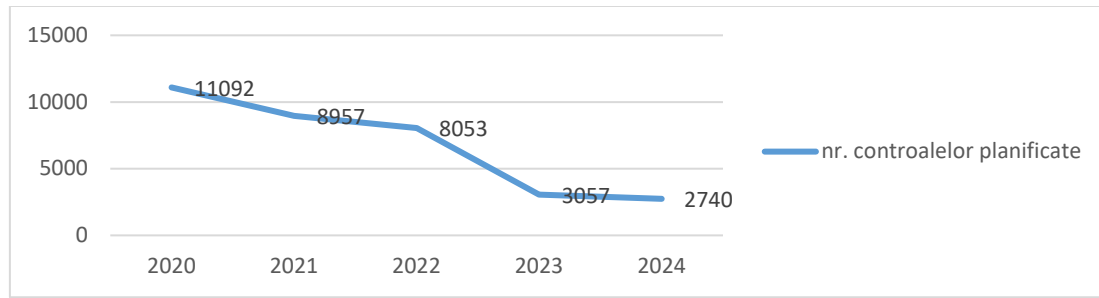

Figura 1. Evoluția controalelor fiscale planificate în baza criteriilor de risc.

Sursa: Elaborat de autor în baza raporturilor anuale ale activităților de control.

Potrivit Figurii 1, în perioada analizată, se atestă descreșterea a numărului de controale fiscale planificate conform riscurilor. Subsidiar constatăm că Serviciul Fiscal de Stat tinde spre conformarea fiscală benevolă a contribuabililor, minimizând numărul controalelor planificate în baza riscurilor. În acest sens, monitorizarea în timp real a riscurilor, efectuată de către persoanele cu funcții de răspundere ale întreprinderilor va permite atingerea acestui scop.

Codul fiscal stipulează exhaustiv aspectul în partea ce se referă la atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat, în realizarea funcțiilor sale. Prin urmare, art. 133 alin. (2) pct. 11) din Codul fiscal prevede expres că autoritatea fiscală gestionează riscurile de neconformare fiscală și selectează contribuabilii cu risc sporit de neconformare fiscală. Reieșind din acest aspect, în contextul digitalizării și automatizării proceselor, introducerea controlului fiscal digital va permite contribuabililor să-și urmărească de sine stătător și în timp real, prin intermediul „Cabinetului electronic al contribuabilului”, riscurile entității, având posibilitatea minimalizării acestora. În acest sens este cert faptul că nimeni nu-și dorește sancțiuni atunci când are posibilitatea evitării acestora prin prisma monitorizării individuale a riscurilor. Subsidiar, controlul fiscal digital poate permite acest lucru satisfăcând pe de o parte acest „vis” al contribuabililor, iar pe de altă parte oferind autorităților fiscale control permanent asupra întreprinderilor și prin urmare: venituri constante în Bugetul de Stat.

Pe lângă reducerea nivelului de neconformare, digitalizarea controlului fiscal a determinat o scădere semnificativă a costurilor de conformare pentru contribuabili. Automatizarea calculelor fiscale, simplificarea depunerii declarațiilor și digitalizarea raportărilor au contribuit la diminuarea riscului de erori umane și la reducerea nevoii de rectificare a declarațiilor fiscale. Prin urmare, contribuabilii au fost stimulați să respecte regulile fiscale nu doar din cauza măsurilor de descurajare a evaziunii, ci și datorită eficienței și accesibilității sporite a sistemului fiscal.

CONCLUZII

În final, implementarea controlului fiscal digital poate avea un impact direct asupra creșterii conformării fiscale, atât prin creșterea capacității administrațiilor fiscale de a monitoriza și sancționa neregulile, cât și prin simplificarea procesului de raportare fiscală. Contribuabilii vor fi mai predispuși să respecte obligațiile fiscale datorită transparenței crescute a sistemului, a reducerii economiei tenebre și a creșterii încrederii în mecanismele fiscale. Astfel, controlul fiscal digital s-a dovedit a fi un instrument esențial pentru îmbunătățirea colectării veniturilor bugetare și consolidarea sustenabilității sistemului fiscal modern. Digitalizarea controlului fiscal reprezintă un pas esențial pentru modernizarea sistemului fiscal din Republica Moldova, care ar putea consolida relațiile dintre administrația fiscală și domeniile private de activitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul fiscal al Republicii Moldova: nr. 1163/1997. *Monitor Oficial al Republicii Moldova*. 1997, nr. 62, 522.
2. *Raport anual al activității de control pentru anul 2021*. Serviciul Fiscal de Stat, 2022. Disponibil la: <https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/Raport%20anual%20al%20activit%C4%83%C8%9Bii%20de%20control%20pentru%20anul%202021.pdf> [Accesat la 19.02.2025].
3. *Raport anual de activitate anul 2020*. Serviciul Fiscal de Stat, 2021. Disponibil la: <https://sfs.md/uploads/files/rapoarte/raport.pdf> [Accesat la 19.02.2025].
4. *Raportul anual cu privire la activitatea organului de control pentru perioada 2022*. Serviciul Fiscal de Stat, februarie 2023. Disponibil la: <https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/Raportul%20anual%202022%20%2B%20planul%20de%20ac%C8%9Biuni.pdf> [Accesat la 19.02.2025].
5. *Raportul anual cu privire la activitatea Serviciului Fiscal de Stat pentru perioada 2023*. Serviciul Fiscal de Stat, februarie 2024. Disponibil la: <https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/-Raport%20anul%202023%20HG%20355.pdf> [Accesat la 19.02.2025].